«Бекитемин»
Ош мамлекеттик
юридикалык институтунун
ректору, ю.и.к., профессор
Токторов Э.С. ____________
«18» ________09________ ____2018____-ж.

ОшМЮИнин «Мамлекеттин, укуктун теориясы жана тарыхы»
кафедрасынын кенейтилген отурумунун
№ ПРОТОКОЛУ

Ош шаары «18» ____09____ ____2018____-ж.

Катышкандар:

Орозбаева Г.Б., ю.и.к., доцент (12.00.01) **(төрайымы);** Садиева Д.А., ю.и.к., доцент (12.00.01); Матисакова З.У., ю.и.к. (12.00.01); Татенова М.Б.., ю.и.к. (12.00.01); Маматазизова Э.К., ю.и.к. (12.00.01); Кокоева А. ю.и.к. доцент (12.00.01); Нарматов Х.Б., ю.и.к. (12.00.02); Мазитов Р.Я., ю.и.к. (12.00.01); Орозов Ж.Ж., ю.и.к. (12.00.08); Эргешбаева Р.Дж., филос.и.к., доцент (09.00.03); Насыров Т.Н., доценттин м.а.; Жолдошов М.А., ага окутуучу; Туратбекова А.Т.

Чакырылгандар: Исаева К.А., ю.и.д., профессор (12.00.09); Джоробекова А.М., ю.и.д., профессор (12.00.08); Мамазакиров Р.У., ю.и.к. (12.00.01); Карабаева К.К. ю.и.к. (12.00.01), Адамбекова А.Д., ю.и.д. (12.00.01)

Кун тартиби:

Туратбекова Акмөөр Туратбековнанын «Кыргыз Республикасынын экологиялык коопсуздугу: тарыхый укуктук аспектилери» темадагы кандидаттык диссертациянын кол жазмасын талкулоо жана аны коргоого сунуштоо.

Угулду: Орозбаева Г.Б., юридика илимдеринин кандидаты, доцент **(торайымы):** Урматтуу кесиптештер! Кафедранын кенейтилген отурумунун кун тартибинде бир гана маселе: Туратбекова Акмөөр Туратбековнанын «Кыргыз Республикасынын экологиялык коопсуздугу: тарыхый укуктук аспектилери» темадагы кандидаттык диссертациянын кол жазмасын талкулоо. Илимий жетекчиси: юридика илимдеринин доктору, профессор Джоробекова А.М.

Кафедранын кенейтилген отурумун откорууго кворум бар. Эгерде каршы болбосонуздар, анда соз изденуучу Туратбекова Акмөөр Туратбековнага берилет.

Туратбекова А.Т.: Урматтуу торайым, урматтуу чакырылган коноктор, кесиптештер! Сиздерге менин «Кыргыз Республикасынын экологиялык коопсуздугу: тарыхый укуктук аспектилери» темадагы диссертациялык ишим менен таанышып, аны талкулоого чогулуп конул бурганыныздарга чон ыраазычылык билдиргим келет.

Эл аралык мамилелердин бардык сфераларында глобалдаштыруунун активдүү жүрүшү глобалдык коопсуздуктун түшүнүгүнө түздөн-түз тиешелүү. Ага Дүйнөлүк океандын булганышы, минералдык ресурстардын түгөнүшү, «озон тешиги», парниктик эффект, кислоталуу жаан-чачын, чөлдөшүү, топурак кыртышынын деградациясы, токойсузданyу, радиоактивдүү булгануу, кен таштандыларын сактоо проблемалары, эл аралык апаат аймактардын пайда болушу (Арал, Чернобыль ж. б.), өсүмдүк (лепидодендрон, сигиллярия ж. б.) менен жаныбар (мамонт, тур, Стеллер ую, баштыкчан карышкыр, дронт, саякатчы көгүчкөн, каролина тотукушу ж. б.), түрлөрүнүн жоголушу, кылым оорулары («СПИД», рак ж. б.) кирет.

Айрыкча белгилеп кетүүчү нерсе, окумуштуулар арасында өзгөчө маани берилип талкууга алынууда, экологиялык коопсуздугунун мамлекет менен байланышы жөнүндө ар кандай айырмалоо түшүнүк бериллүүдө «айлана чөйрөнү коргоо» жана «экологиялык коопсуздук». Мында «экологиялык коопсуздук» деп: биринчиден- айлана чөйрөнү адамдын рационалдык эмес ишмердүүлүгүнөн сактоо, анын ичинен иш айлана чөйрөнү булгоону чектөө жана жаратылыш ресурстарын пайдалануу, жаратылыш аймактарын, корукка алынган жерлерди түзүү, өсүмдүктөр жана жаныбарлар дүйнөсүнүн

биологиялык ар түрдүүлүктү сактоо жана калыбына келтирүү. Экинчиден- “экологиялык коопсуздук” заарыл болгон адамдын иш-структуралык жана сапаттык реструктуралаштыруу талап кылат, туруктуу өнүгүү(энергияны үнөмдөө жана жаратылыш ресурстарын), адамдарды жаратылышка зыян келтирбеген өтүүгө шарт түзүп берүү. Учунчудөн - “экологиялык коопсуздук” деп экологиялык тобокелдиктерди, менен байланышкан техногендик кырсыктар, табигый кырсыктар, эл аралык чыр чатактар.

Жогоруда белгиленип айтылгандар диссертациялык изилдоонун илимий да, практикалык да жагдайларда актуалдуулугун баса корсотот.
Көңүл бурганыңыздарга рахмат!

Торайым: Биз диссертанттын баяндамасын уктук. Суранам , ким иштин мазмуну менен таанышкан болсо, өз оюн айтып жана диссертантка суроолорду берсениздер.

Бакирова Ш.М.: Айтыңызчы «экологиялык коопсуздук» деп эмнени түшүнөсүз?

Туратбекова А.Т.: Суроoңузга ырахмат! Азыркы учурга чейин «экологиялык коопсуздук» түшүнүгүнүн түрдүү аныктамасы берилип жаткандыгын белгилеп кетүү зарыл, биринчиден «экология» түшүнүгү жетишсиз жана бир түрдүү эмес аныкталып келет. Маселен, теорияда экология жаратылыш жана жаныбарлар дүйнөсүнүн бири бири менен болгон мамилелер жөнүндөгү илим катары, экинчиден жалпы аймактагы жашоочу организмдердин бири бирине жана айлана –чөйрөгө болгон мамилелерин жөнүндөгү илим катары каралат. «Экологиялык коопсуздук » түшүнүгү ошондой эле коопсуздук түшүнүгүнүн мазмунунун тарыхый өнүгүүсүнүн жыйынтыгы катары да каралат.

Айтбаева А.М. Диссертациялык изилдөө ишинин максаты жана милдеттерин айтып өтүнүзчү.

Туратбекова А.Т.: Суроонузга ырахмат! Изилдөө ишинин максаты болуп, экологиялык коопсуздукту камсыздоонун төмөндөгү маселелерин чечүү аркылуу укуктук жөнгө салуусун өркүндөтүү.

Торайым: Туратбекова А.Т. диссертациялык ишин талкууга өтөбуз. Сөз изденуучунун илимий жетекчиси, юридикалык илимдеринин доктору, профессор А.М. Джоробековага берилет.

Джоробекова А.М.: Жалпысынан алып караганда, теманын актуалдуулугу шексиз. Иш жетиштуу жогорку денгээлде жазылган, баса белгилеп кетем, тарыхый, салыштырмалуу жана теориялык жактан да. Мындай иштердин жаралышына мен кубанам. Бул иштин баалуулугу, андагы кыйноо менен курошуунун теоретикалык-укуктук негиздери тарыхый-укуктук жагдайлары комплекстүү турдө каралгандыгында.

Изденүүчү чон көлөмдөгү кылмыш укугу, кылмыш-жаза-аткаруу укугу ж.б. чойроскндогу алдынкы илимпоздордун эмгектерин карап чыгып, изилдөөсүн жургүзгөн. Жалпысынан, иш аягына чыккан, кандидаттык диссертацияларга коюлуучу бардык талаптарга жооп берет жана коргоого сунушталса болот.

Торайым: Кийнки сөз юридика илимдеринин кандидаты, доцент Д.А. Садиева берилет.

Садиева Д.А.: Диссертациянын темасы актуалдуу жана Кыргызстандын илиминдеги экологиялык коопсуздугу менен күрөшүүнүн теоретикалык-укуктук негиздерине байланышкан татаал көйгөйлөргө арналган комплекстүү изилдөөлөрдүн алгачкыларынан.

Белгилеп кетүүчү нерсе, автор тигил же бул коз карашты колдогонун конкретүүрөк бериши зарыл. Жалпысынан, диссертант алдына койгон максатына жеткен. Илимий изилдөөнү жүргүзүү, алынган натыйжалардын жайылтуусун камсыздоо; диссертациянын негизги жоболорун жарыкка чыгаруу.

Торайым: Кийинки сөз юридика илимдеринин кандидаты, доцент М.Б. Татеновага берилет.

Татенова М.Б.: Диссертациянын темасы актуалдуу, иште илимий жанычылдыктын элементтери бар. Диссертант өз изилдөөсүндө алгачкы жолу экологиялык коопсуздукгу менен маныздуу жактардын онугуу механизмин ачып корсотууго аракет жасаган. Изилдөөнүн жүрүшүндө кепилдиктердин классификациясы жүргүзүлүп, алардын кээ бир турлөрү бөлүнүп чыгарылды, алардын ар биринин укуктук табияты изилденди.

Автор эмпирикалык материалдын чон көлөмүн чогултуп, иштеп чыккан, изилденген көйгөй боюнча конкреттүү сунуштарды аныктаган. Диссертация өз алдынча аягына чыккан эмгек болгондуктан аны коргоо сунуштоого болот.

Торайым: Мен Сиздердин иштин жогорку илимий денгээлде аткарылгандыгы, кандидаттык диссертацияларга Жогорку аттестациялык комиссия тарабынан коюлуучу талаптарга жооп бергендиги жана коргоого сунуштоого болот экендиги тууралуу ой пикиринииздерди колдойм. Башка көз караштар же сунуштар барбы? Жок болсо, анда кафедранын төмөнкүдөй корутундуусун кабыл алуу сунушталат:

КОРУТУНДУ:

1. **Изилдөө теманын актуалдуулугу.**

Туратбекова А.Т. диссертациялык темасы актуалдуу, ата мекендик юридикалык илимде сейрек изилденген. Бул көйгөйдү же монографиялык, же диссертациялык изилдөөлөр арналган эмес. Ушул диссертация илимий жана практикалык жагдайларда ото маанилуу маселенини алгачкы комплекстуу изилдениши.

2. **Изилдөө натыйжаларын алууда автордун конкреттуу катышуусу жана алардын жанычылдыгы.**

Диссертация – экологиялык коопсуздукгук менен курошуунун абалы тууралуу алгачкы комплекстүү, логикалык жактан ырааттуу жана аяганы чыккан монографиялык изилдөө. Диссертацияда алгачкы жолу бул темага арналган архивдик материалдар, практикалык материалдар, ошондой эле ата мекендик жана чет элдик адабият колдонулган. Ар бир параграф боюнча автор белгилуу тыянактарды чыгарган.

3. **Диссертацияда берилген изденуучунун ар бир илимий натыйжанын (илимий жобонун), тыянактардын жана корутундуунун негизделишинин денгээли жана тактыгы.**

Бул диссертациялык иш аягына чыгылган илимий изилдоо эмгек. Коюлган милдеттер менен максатына изилдоонун предмети, обьектиси жана усулдары шайкеш келет. Изилдөөнүн жүрүшүндө автор чыгарган негизги илимий натыйжалар, дуйнө таанымдын диалектикалык усулун, укуктук ченемдер аркылуу анын берилишин, алардын өз ара байланышын жана өз ара шартталганын, өнүгүшүн, категориялык аппарат колдонгон социалдык укуктук кубулуштар аркылуу колдонушу менен оболголонду. Таанымдын диалектикалык усулу системдуу, синергетикалык, салыштырмалуу, түзүлүштүк -функционалдык жана тарыхый жеке илимий усулдары менен толукталган.

Аталган тема Кыргыз Республикасында аз изилденгендерге кирет. Диссертацияда изилденүүчү көйгөйдүн тигил же бул жагдайларына тиешелүү бир канча жоболорго аныктамаларды берет. Эн маанилуусу, автор илимий жанычылдыктын талаптарына жооп берген илимий жоболорду иштеп чыккан.

4. **Изилдөө жыйынтыктардын илимий-практикалык мааниси.**

Иште көрсөтулгөн жоболор, жыйынтыктар жана сунуштар мурун аз изилдеген,бир катар актуалдуу маселелерди кайрадан тушунууну талап кылган көйгөйдү изилдөө аракети жасагандыгын айгинелешет.

5. **Диссертациянын негизги жоболорун чагылдырган жарыкка чыккан эмгектердин тизмеси:**

1. Туратбекова А.Т. К вопросу об обеспечении экологической безопасности Социальные и гуманитарные науки.№1-2. Бишкек 2013. - ННТ Адилет .- Алма-Аты, 2013. №3.
2. Туратбекова А.Т. коомдук экологиялык коопсуздук жөнүндө – Вестник Академии МВД КР.- Бишкек, 2017. №3.
3. Туратбекова А.Т. Экологиялык коопсуздукту камсыз генезиси– Вестник Академии МВД КР.- Бишкек, 2017. №3.

4. Туратбекова А.Т. Экологическая безопасность: понятие содержание - РИНЦ Молодой учцный. Казань – 2016.- №4.
5. Туратбекова А.Т. Теоретические аспекты экологической безопасности- Наука и новые технологии. 2014№4
6. Туратбекова А.Т. О проблемах экологической безопасности- Вестник гуманитарного университета транспорта и права им.Д.Кунаева.- алматы, 2014 №1(50)
7. Туратбекова А.Т. О понятии экологической безопасности– Вестник Академии МВД КР.- Бишкек, 2014. №3.
8. Туратбекова А.Т. Исторический анализ становления концепции экологической безопасности – Вестник Академии МВД КР - Бишкек, 2013. №1-2.
9. Туратбекова А.Т. К формированию системы экологической безопасности- Вестник Академии МВД КР - Бишкек, 2014. №2.
10. Туратбекова А.Т. К вопросу об обеспечении экологической безопасности- научный журнал «Инновационная наука» Уфа. 2016

6.**Изилдөөнүн адистикке дал келиши.**

Туратбекова А.Т. диссертациясы толугу менен 12.00.01 – укуктун жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы; укук жана мамлекет жөнүндө окуулардын тарыхы адистигине дал келет.

ОшМЮИнин «Мамлекеттин, укуктун теориясы жана тарыхы» кафедрасы «Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиянын Жобосуна» ылайык жана жогоруда айтылгандарга таянып, А.Т.Туратбековнанын кол жазмасы аягына чыгарылган илимий-изилдөө иш катары, ал өзүнүн теориялык-усулдук денгээли жана практикалык мааниси боюнча кандидаттык диссертацияларга коюлуучу талаптарга жооп берет деп эсептейт.

ТОКТОМ КЫЛЫНАТ:

1. Юридика илимдеринин кандидаты илимий даражаны изденууго корсотулгон Туратбекова Акмөөр Туратбековнанын «Кыргыз Республикасынын экологиялык коопсуздугу: тарыхый укуктук аспектилери» темадагы кандидаттык диссертациясы толугу менен 12.00.01 – укуктун жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы, укук жана мамлекет жонундо окуулардын тарыхы адистигине дал келет.

2. Юридика илимдеринин кандидаты илимий даражаны изденууго корсотулгон 12.00.01 – укуктун жана мамлекеттин теориясы жана тарыхы, укук жана мамлекет жонундо окуулардын тарыхы адистиги боюнча «Кыргыз Республикасынын экологиялык коопсуздугу: тарыхый укуктук аспектилери» темадагы Туратбекова Акмөөр Туратбековнанын кандидаттык диссертациясы коргоого сунушталсын.

Торайым: **Орозбаева Г.Б.**

Катчы: **Орозов Ж.Ж.**